

POSTANOWIENIE

Dnia 9 listopada 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Oktawian Nawrot (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Paweł Czubik

SSN Tomasz Przesławski

w sprawie ze skargi A. P.

na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w Warszawie w sprawie o sygn. III AUa 651/22,

z udziałem Skarbu Państwa – Prezesa Sądu Apelacyjnego w Warszawie,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych w dniu 9 listopada 2023 r.:

- 1. stwierdza, że w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w Warszawie w sprawie o sygn. III AUa 651/22 nastąpiła przewlekłość postępowania;**
- 2. przyznaje A. P. od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Warszawie sumę pieniężną w wysokości 2000 (dwa tysiące) zł za okres od 23 sierpnia 2019 r. do 2 października 2023 r.;**
- 3. oddala skargę w pozostałym zakresie;**
- 4. oddala wniosek A. P. o zasądzenie kosztów postępowania w tym kosztów zastępstwa procesowego.**

UZASADNIENIE

Dnia 20 września 2023 r. (data prezentaty Sądu Apelacyjnego w Warszawie) A. P. (dalej: „skarżąca”), za pośrednictwem Sądu Apelacyjnego w Warszawie, wniosła do Sądu Najwyższego skargę na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki w sprawie III AUa 651/22 toczącej się przed Sądem Apelacyjnym w Warszawie. Pismem z 6 października 2023 r. (data prezentaty Sądu Najwyższego) Sąd Apelacyjny w Warszawie przedstawił ww. skargę Sądowi Najwyższemu. W przedmiotowej skardze skarżąca wniosła o:

1. stwierdzenie, że w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w Warszawie w sprawie o sygn. III AUa 651/22 nastąpiła przewlekłość postępowania;
2. przyznanie od Skarbu Państwa na rzecz skarżącej kwoty 5000 zł;
3. zasądzenie od Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Warszawie kosztów tego postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego oraz opłaty skarbowej w wysokości 17 zł.

W uzasadnieniu skargi wskazano, że 15 lutego 2022 r. skarżąca wniosła apelację od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie z 9 listopada 2021 r., XIV U 1874/19. Sprawa wraz z apelacją została przekazana do Sądu Apelacyjnego 10 marca 2022 r. Skarżąca wskazała, że do dnia wniesienia skargi na przewlekłość postępowania w sprawie nic się nie wydarzyło, nie zostały wydane jakiegokolwiek zarządzenia, w tym nie został doręczony Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych odpis apelacji.

W odpowiedzi na skargę, pismem z 25 października 2023 r. (data prezentaty Sądu Najwyższego), Prezes Sądu Apelacyjnego w Warszawie zgłosił swój udział w sprawie oraz wniósł o odrzucenie skargi.

Prezes Sądu Apelacyjnego przedstawił sekwencję zdarzeń w sprawie na etapie postępowania przed Sądem Okręgowym w Warszawie, a ponadto potwierdził przekazanie apelacji skarżącej do Sądu II instancji. Jednocześnie wskazał, że zarządzeniem Przewodniczącego Wydziału III z 10 marca 2022 r. sprawę skierowano do losowania sędziego referenta oraz przedstawienia akt sprawy Przewodniczącemu Wydziału, celem podjęcia czynności. Zarządzono o doręczeniu odpisu apelacji stronie przeciwnej, którą doręczono 21 marca 2022 r. Prezes Sądu Apelacyjnego wskazał ponadto, że sprawę zarejestrowano pod sygn.

III AUa 651/22 i wyznaczono sędziego referenta. Sprawę skierowano do rozpoznania według kolejności wpływu. Wyrokiem z 2 października 2023 r. Sąd Apelacyjny oddalił apelację skarżącej.

Prezes Sądu Apelacyjnego podniósł, że sprawa skarżącej została prawomocnie zakończona, zaś skarga na przewlekłość postępowania nie może być skutecznie złożona poza tokiem postępowania. Jednocześnie Prezes Sądu Apelacyjnego wskazał, w postępowaniu przed Sądem II instancji nie doszło do przewlekłości postępowania, w przedmiotowej sprawie nie można bowiem stwierdzić beczynności ani opieszałości Sądu Apelacyjnego w Warszawie. Nie wystąpiły również odstępstwa od czasu zwyczajowo koniecznego do wykonania czynności niezbędnych do rozpoznania sprawy skarżącej. Czynności związane z prowadzeniem sprawy były wykonane niezwłocznie oraz w normalnym toku czynności. Prezes Sądu Apelacyjnego wskazał ponadto, że w 2020 r. z powodu pandemii koronawirusa, na kilka miesięcy ograniczono możliwość przeprowadzania rozpraw, co wpłynęło – z przyczyn niezależnych od stron i sądu – na powstanie zaległości, które są sukcesywnie nadrabiane.

Reasumując, Prezes Sądu Apelacyjnego stwierdził, że brak jest podstaw do stwierdzenia przewlekłości w przedmiotowym postępowaniu, a w konsekwencji do zasądzenia żądanej sumy pieniężnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przed przystąpieniem do merytorycznego rozpatrzenia skargi odnieść się należy do wniosku Prezesa Sądu Apelacyjnego w Warszawie o jej odrzucenie. W opinii Prezesa Sądu Apelacyjnego „sprawa skarżącej została prawomocnie zakończona. Skarga na przewlekłość postępowania nie może być skutecznie złożona «poza tokiem» postępowania, czyli już po wydaniu prawomocnego orzeczenia kończącego sprawę. Skarga wniesiona z naruszeniem tego warunku jest niedopuszczalna i podlega odrzuceniu” (k. 17).

O ile Sąd Najwyższy w pełni podziela stanowisko Prezesa Sądu, co do niedopuszczalności wniesienia skargi na przewlekłość postępowania po jego zakończeniu, o tyle nie dostrzega związku tego rozumowania

z przedmiotową sprawą. Jak podkreślił Prezes Sądu Apelacyjnego, Sąd Apelacyjny w Warszawie oddalił apelację skarżącą wyrokiem z 2 października 2023 r., zaś skarga na przewlekłość postępowania wpłynęła do tego Sądu 20 września 2023 r., czyli w dniu, w którym postępowanie niewątpliwie było w toku. Zgodnie zaś z utrwalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego warunkiem rozpoznania skargi na przewlekłość postępowania, stosownie do art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (tekst jedn. Dz.U. 2018, poz. 75 ze zm. dalej: „ustawa o skardze na przewlekłość”), jest jej wniesienie w toku postępowania. Konsekwentnie, wydanie orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie, w której wniesiona została skarga na przewlekłość postępowania sądowego, nie powoduje zbędności (bezpprzedmiotowości) rozstrzygnięcia o zasadności skargi (z wielu zob. postanowienia Sądu Najwyższego z: 5 maja 2021 r., I NSP 29/21; 23 lipca 2014 r., WSP 8/14; 25 stycznia 2008 r., III SPP 50/07). Jak podkreślił Sąd Najwyższy w przywołanym postanowieniu z 25 stycznia 2008 r., wydanie orzeczenia w sprawie, której czas postępowania był podstawą skargi o stwierdzenie przewlekłości, nie likwiduje trwającej poprzednio nieuzasadnionej zwłoki i w związku z tym nie powoduje zbędności orzeczenia w przedmiocie skargi. Zbędne naturalnie staje się zlecenie sądowi podjęcia odpowiednich czynności w wyznaczonym terminie, o których mowa w art. 12 ust. 3 ustawy o skardze na przewlekłość, aktualny pozostaje, jednakże wniosek strony o stwierdzenie, że w postępowaniu, którego skarga dotyczy, nastąpiła przewlekłość postępowania, jak i żądanie przyznania sumy pieniężnej, o której mowa w art. 12 ust. 4 ustawy o skardze na przewlekłość.

Ustawa o skardze na przewlekłość nie określa wprost granic temporalnych w ramach, których powinno dojść do rozpoznania sprawy, a tym samym nie określa bezpośrednio czasu, po upływie którego następuje przewlekłość postępowania. Zgodnie z art. 2 ust. 1 ustawy o skardze na przewlekłość strona może wnieść skargę o stwierdzenie, że w postępowaniu, którego skarga dotyczy, nastąpiło naruszenie jej prawa do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki,

jeżeli postępowanie zmierzające do wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie trwa dłużej niż to konieczne dla wyjaśnienia istotnych okoliczności faktycznych i prawnych. W świetle art. 2 ust. 2 ustawy o skardze na przewlekłość ocenie w szczególności podlega terminowość i prawidłowość czynności podjętych przez sąd w celu wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie. Dokonując tej oceny należy:

1. uwzględnić łączny dotychczasowy czas postępowania od jego wszczęcia do chwili rozpoznania skargi,
2. charakter sprawy,
3. stopień faktycznej i prawnej złożoności sprawy,
4. znaczenie rozstrzygnięcia dla skarżącego,
5. zachowanie się stron, w szczególności strony, która zarzuciła przewlekłość postępowania.

W judykaturze powszechny jest pogląd, że naruszeniem prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki jest wielomiesięczna beczynność sądu polegająca na niewyznaczeniu rozprawy. Za okres uzasadniający stwierdzenie przewlekłości postępowania uznawana przy tym jest beczynność sądu drugiej instancji polegająca na niewyznaczeniu rozprawy apelacyjnej, trwająca co najmniej 12 miesięcy (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z: 12 maja 2005 r., III SPP 96/05; 16 marca 2006 r., III SPP 10/06; 21 marca 2006 r., III SPP 13/06 oraz 18 maja 2016 r., III SPP 53/16), jakkolwiek w części orzeczeń wskazuje się, że także krótsza, np. ośmiomiesięczna beczynność sądu, naruszyć może prawo strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z: 8 maja 2013 r., III SPP 51/13; 17 grudnia 2013 r., III SPP 242/13; 27 marca 2019 r., I NSP 88/18).

Podkreślić ponadto należy, że prawo do rozpoznania sprawy w rozsądnym terminie, stanowiąc element prawa do rzetelnego procesu, jest jednym z podstawowych praw człowieka określonym m.in. w Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności. Przyjęcie ustawy o skardze na przewlekłość, stanowiło zresztą efekt stosowania EKPCz i wielokrotnego stwierdzenia

przez Europejski Trybunał Praw Człowieka (dalej: „Trybunał”) naruszenia przez Polskę prawa do rozpoznania sprawy w rozsądnym terminie.

Odnosząc powyższe do realiów ocenianego postępowania zauważyć należy, że na dzień rozpatrywania skargi przez Sąd Najwyższy termin 12-miesięczny, licząc od wydania zarządzenia z 10 marca 2022 r. Sądu Apelacyjnego w Warszawie o wpisaniu sprawy do repertorium AUa 651/22 (k. 90) do dnia wydania 2 października 2023 r. na posiedzeniu niejawnym wyroku przez Sąd Apelacyjny w Warszawie, został przekroczony o niemalże 7 miesięcy. Jednocześnie, w świetle udzielonych w sprawie przez Prezesa Sądu Apelacyjnego wyjaśnień, nie można przyjąć, że jej charakter, stopień faktycznej i prawnej zawichości, a także zachowanie się strony, która zarzuciła przewlekłość postępowania, miało wpływ na powyższe. Sąd Najwyższy ponadto zauważył, że skarżąca nie wnosiła o rozpoznanie sprawy na rozprawie, co znalazło odzwierciedlenie w wydanym na posiedzeniu niejawnym wyroku 2 października 2023 r. W związku z tym Sąd Najwyższy stwierdził przewlekłość postępowania.

Skarga na przewlekłość postępowania i związana z nią możliwość przyznania skarżącemu, na jego żądanie, od Skarbu Państwa sumy pieniężnej w wysokości 2000-20 000 zł, w znacznej mierze służy wymuszeniu na państwie takiej organizacji wymiaru sprawiedliwości, która umożliwi rozpoznanie sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 17 grudnia 2013 r., III SPP 242/13). Obok swoistej sankcji dla państwa, za niewłaściwe zorganizowanie wymiaru sprawiedliwości, suma pieniężna, o której jest mowa w art. 12 ust. 4 ustawy o skardze na przewlekłość, pełni funkcję rekompensaty dla strony za doznaną szkodę niematerialną, będącą wynikiem przewlekłości. Nie jest to więc odszkodowanie za poniesione straty i utracone korzyści (art. 361 § 2 k.c.) lub zadośćuczynienie pieniężne za doznaną krzywdę w rozumieniu art. 445 k.c. Ustawodawca wprowadza przy tym zasadę, iż strona, której skargę uwzględniono, może w odrębnym postępowaniu dochodzić naprawienia szkody ze stwierdzonej przewlekłości (art. 15 ust. 1 ustawy o skardze na przewlekłość).

Konsekwentnie sumę, o której jest mowa w ustawie o skardze na przewlekłość, uznać należy za wstępną (tymczasową) rekompensatę z tytułu doznanej szkody niematerialnej (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z:

8 maja 2013 r., III SPP 51/13; 22 stycznia 2019 r., I NSP 71/18). W przedmiotowej sprawie skarżąca wniosła o przyznanie od Skarbu Państwa sumy pieniężnej w wysokości 5000 zł. Wniosek ten nie został uzasadniony.

Zgodnie z art. 12 ust. 4 ustawy o skardze na przewlekłość, wysokość sumy pieniężnej, o której mowa we wskazanym przepisie, wynosi nie mniej niż 500 zł za każdy rok dotychczasowego trwania postępowania, przy jednoczesnym uwzględnieniu jej wartości minimalnej na poziomie 2000 zł. Od wydania zarządzenia z 10 marca 2022 r. Sądu Apelacyjnego w Warszawie o wpisaniu sprawy pod repertorium AUa do wydania wyroku 2 października 2023 r. przez Sąd Apelacyjny w Warszawie upłynęło niemalże 19 miesięcy. Jednakże, nie może ująć uwadze Sądu Najwyższego, że postępowanie sądowe zostało zainicjowane wniesieniem przez skarżącą do Sądu Okręgowego w Warszawie 23 sierpnia 2019 r. odwołania od decyzji ZUS z 25 czerwca 2019 r., zaś zakończyło się wydaniem wyroku przez Sąd Apelacyjny w Warszawie 2 października 2023 r. W konsekwencji należy przyjąć, że łączna długość postępowania sądowego wynosi przeszło 4 lata.

Biorąc pod uwagę powyższe, w szczególności okoliczność, iż skarżąca nie uzasadniła wartości żądanej kwoty, Sąd Najwyższy uznał, że adekwatna jest kwota 2000 zł. Przyznając ją, Sąd Najwyższy oddalił żądanie skargi w pozostałej części.

Skarżąca wniosła o zasądzenie od Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Warszawie kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego oraz opłaty skarbowej w wysokości 17 zł. Przedmiotowa skarga związana jest z przewlekłością postępowania przed Sądem Apelacyjnym w Warszawie (III AUa 651/22). Strona wnosząca skargę w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych jest zwolniona z kosztów sądowych z mocy ustawy i nie ma obowiązku uiszczenia opłaty od skargi na przewlekłość postępowania (zob. uchwałę Sądu Najwyższego z 19 stycznia 2005 r., III SPP 109/04), tym samym po stronie skarżącej nie powstały koszty postępowania. Odnosząc się do wniosku skarżącej o zwrot kosztów zastępstwa procesowego, Sąd Najwyższy zauważa, że przedmiotową skargę, pomimo, iż w jej *petitum* wskazano, że w imieniu skarżącej działa pełnomocnik, osobiście podpisała skarżąca,

tym samym nie można uznać, że po stronie skarżącej powstały koszty zastępstwa procesowego.

Mając na uwadze powyższe Sąd Najwyższy oddalił wniosek skarżącej o zasądzenie kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego.

[D.Z]

[ms]